

Fıkî Boyutuyla İstihâre Namazı

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Sizgen | ORCID: 0000-0003-3669-8589 | ibrahimsizgen@hotmail.com

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı, Hatay, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/056hcgc41>

Öz

Bu çalışmada, İslâm hukukunun ibadetler bölümü içerisinde konu edinen, fukaha tarafından yer yer müstakil başlık altında incelenen istihâre namazına ilişkin ileri sürülen bazı hükümler nitel araştırma ve istidlâl yöntemleri kullanılarak ele alınmıştır. İstihâre namazı hakkında varit olan birtakım rivâyetlerde Hz. Peygamber'in –kendisi kılmamasına rağmen- sahâbilere söz konusu namazı tavsiye ettiği görülmüştür. Binaenaleyh istihâre namazının meşruiyeti, şer'î deliller içerisinde sünnete dayanmaktadır. Meşruiyeti hususunda herhangi bir hilaf söz konusu olmamasına rağmen istihâre namazına dair rivâyet edilen birtakım nasların senedinin tenkite tabi tutulduğu, ilgili naslarda yer alan bazı kavramların da te'vile açık olduğu tespit edilmiştir. Bu ve benzeri hususlar, istihâre namazının hükmü yanında istihâre namazının rekât sayısı, istihâre duasının nerede okunacağı, hangi işler hakkında uygulanabilir olduğu, namaz kılınması mekruh sayılan vakitlerde kılınıp kılınmayacağı gibi bazı fikhî meselelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum ise, doktrin içerisinde kayda değer muhtelif görüş ve fikirlerin tezahür etmesine sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla ele alınan bu çalışmada müctehidlerin istihâre namazı ve buna taalluk eden bazı fikhî meselelere dair ileri sürdükleri görüşler, olabildiğince delilleriyle birlikte sunulmuş; meselelere ilişkin serdedilen rivâyetler cerh ve ta'dil açısından tahlil edilerek mezkûr konular bir bütünlük içerisinde incelenmeye çalışılmıştır.

Anhtar Kelimeler: İslâm hukuku, İbadet, Namaz, İstihâre, Dua

Atf Bilgisi: Sizgen, İbrahim. "Fıkî Boyutuyla İstihâre Namazı". *Marifetname* Cilt 11/1 (Haziran 2024), 263-285.

<https://doi.org/10.47425/marifetname.vi.1435702>

Geliş Tarihi	12.02.2024
Kabul Tarihi	26.03.2024
Yayın Tarihi	30.06.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (İbrahim Sizgen)
Etik Beyan	
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate
Etik Bildirim	marifetmanetikbildirim@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Istikhara Prayer with its Fiqh Dimension

Asst. Prof. İbrahim Sizgen | ORCID: 0000-0003-3669-8589 | ibrahimsizgen@hotmail.com

Hatay Mustafa Kemal University, Faculty of Theology, Department of Islamic Law, Hatay, Turkey

ROR ID: <https://ror.org/056hcg41>

Abstract

In this study, some of the provisions put forward regarding the istikhara prayer, which is generally included in the section of worship of Islamic law and sometimes examined under a separate title by the fuqaha, were discussed using qualitative research and inference methods. In some narrations about the Istikhara prayer, it has been seen that the Prophet recommended the said prayer to the Companions - although he did not perform it himself. Therefore, the legitimacy of the istikhara prayer is based on the sunnah within the religious evidence. Although there is no contradiction regarding its legitimacy, it has been determined that some of the narrated texts regarding the Istikhara prayer have been subjected to criticism, and some concepts in the relevant texts are open to interpretation. These and similar issues have led to the emergence of some fiqh issues, such as the number of rakats of the istikhara prayer, where to recite the istikhara prayer, which works it can be applied to, and whether it can be performed at times that are considered makruh. This situation has led to the emergence of various notable views and ideas within the doctrine. Therefore, in this study, the opinions of the mujtahids regarding the istikhara prayer and some jurisprudential issues related to it are presented together with their arguments as much as possible; The narrations related to the issues were analyzed in terms of carh and tadil, and the issues were tried to be examined in integrity.

Keywords: İslamic law, Worship, İstikhara Prayer, Blessing.

Citation: Sizgen, İbrahim. "İstikhara Prayer with its Fiqh Dimension". *Marifetname* 11/1 (June 2024), 263-285.

<https://doi.org/10.47425/marifetname.vi.1435702>

Date of Submission	12.02.2024
Date of Acceptance	26.03.2024
Date of Publication	30.06.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. (İbrahim Sizgen)
Plagiarism Checks	Yes – iThenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	marifetmaneetikbildirim@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

Cahiliye döneminde insanlar, ilerde yapmak istedikleri herhangi bir işin neticesinin iyi olup olmadığına muttali olabilmek için fal vb. uygulamalara başvurmaktaydılar. Ancak Şâri‘, şeytan işi olarak tavsif ettiği söz konusu uygulamaları yasaklamış, hiç kimsenin herhangi bir işin kendisi hakkında hayır olup olmadığını Allah’ın dilemesi dışında bilemeyeceğini ifade etmiş,¹ ilgili uygulamalar yerine ise Allah’a güvenip tevekkül etmeyi tavsiye ederek böyle yapanlara Allah’ın kâfi geleceğini belirtmiştir.² Şâri‘in beyan ettiği bu husus, İslâm’da istihârenin istinat ettiği temel çerçeveyi oluşturmuştur.³

Kur’ân-ı Kerîm’de istihâreden doğrudan bahsedilmemektedir. Ancak Hz. Peygamber, Cahiliye döneminin bahse konu uygulamalarını değiştirmek, insanları falcılık vb. kötü alışkanlıklardan vaz geçirmek suretiyle o dönemde icra edilen yasaklı uygulamalara alternatif olarak onlara istihâreyi tavsiye etmiştir.⁴ O’nun bu önerisi doğrultusunda eskiden beri İslâm dünyasında istihâre namazı tatbik edilmiş, önemli veya önemsiz birçok hususta günlük oldukça önemli karar mekanizması olması açısından hayatın bir parçası haline gelmiştir. Nitekim ordu komutanları fetih politikalarını yürütmeden, hükümdarlar veliahtlarını tayin etmeden, evlenecek çiftler nikâha karar vermeden evvel istihâre namazını kılmışlar ve genellikle bunun neticesine uymuşlardır.⁵ Bunun yanında Şâfiî hukukçu İbnü’s-Salâh’ın (ö. 643/1245) aktardığına göre bazı müctehidler, iftâ eyleminde bulduklarında karara bağlamış oldukları fetvaları istihâre namazıyla destekleme yoluna gitmişlerdir.⁶

Bu makalede istihâre namazı ve ona taalluk eden fikhî bazı mülahazalar, ileri sürülen görüş farklılıklarıyla birlikte etraflıca incelenecektir. Çalışmaya zemin oluşturması bakımından istihârenin kavramsal çerçevesine kısaca açıklık getirilecektir. Bu zamana kadar Türkiye’de istihâreye dair hatırı sayılır birkaç çalışma yapılmış olsa da fikhî bağlamda müstakil düzeyde bir çalışma yapılmamış olmasının eksiklik doğurduğu aşikârdır. Araştırmamıza yakınlık arz eden çalışmalar şu şekildedir:

- Salim Ögüt, “İstihâre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001), 23/333-334. Söz

¹ el-A‘râf 7/188.

² Âl-i İmrân 3/159.

³ Ebü'l-Hasen İbrâhîm b. Ömer el-Bikâ‘i, *Nazmü'd-dürer fi tenâsübi'l-âyât ve's-süver*, thk. Muhammed Azîmüddîn-M. Habîbullah el-Kâdirî (Kahire: Dâru'l-Kütübi'l-İslâmî, ts.), 15/355; Muhammed el-Emîn b. Abdillâh el-Hererî, *Tefsîru hadâiki'r-ravh ve'r-reyhân fi revâbi 'ulümi'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru Tavkî'n-Necât, 2001), 7/110-111.

⁴ Reşîd Rızâ, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Hakîm* (Kahire: Dâru'l-Menâr, 1947), 6/124-125.

⁵ Salim Ögüt, “İstihâre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001), 23/334.

⁶ Ebü Amr Osmân b. Salâhiddîn İbnü's-Salâh, *Fetâvâ ve mesâilü İbni's-Salâh fi't-tefsîr ve'l-hadis ve'l-usûl ve'l-fikh*, nşr. Abdülmü'tî Emîn Kal'acı (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1986), 1/293; 396; 2/405; 434; 484-485.

- konusu çalışma, ansiklopedik mahiyette kaleme alınmış olup, meseleye ilişkin fukaha tarafından serdedilen fikhî istidlâllere kısmen değinmiştir.⁷
- Ayhan Çakıroğlu, *İstihare Hadisi ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005). İlgili çalışma, sadece istihâre ile ilgili hadisleri değerlendirmeye yönelik incelenmiş olup fikhî açıdan ele alınmamıştır.⁸
  - İbrahim Paçacı, Rüyâ'nın Delil Olma Değeri ve İstihâre, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 48, Ocak-Haziran 2016, ss. 103-128. Bu yazıda rüyanın delil olma değerini konu edinip istihâre hususuna sadece istihâre-rüya ilişkisi içerisinde kısaca temas edilmiştir.⁹
  - Hafsa Hafız, *Din Psikolojisi Bağlamında Rüya ve İstihare Yaşantısı Üzerine Nitel Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020). Bahse konu çalışma, rüya ve istihâre yaşantısının kişilerin günlük hayatlarına, psikolojik durumlarına ve manevi yaşamlarına olan etkilerini belirlemeye yönelik nitel araştırma yöntemi çerçevesinde incelemekte olup ilgili meselenin fikhî boyutuna konuya esas deliller çerçevesinde değinmediği açıkça görülmüştür.¹⁰

Yukarıda zikri geçen çalışmaların, bu çalışmamızdan gerek metodolojik gerekse içermiş olduğu muhteva cihetinden epey ayrıştığından istihâre namazı ve ona taalluk eden meselelerin fikhî düzlemde araştırmaya konu olmayı hak ettiği düşünülmüştür. Bu noktada araştırmanın istihâre namazına yönelik yapılan tartışmalara ve fikhî literatürüne katkı sunacağı ümit edilmektedir.

1. İstihârenin Kavramsal Çerçevesi ve Keyfiyeti

1.1. İstihârenin Anlamı ve Hükümü

İstihâre; istifâl kalıbından olmakla birlikte şerrin zıttı hayr/خَيْر kelimesinden iştikak (türeme) eden اسْتَحَارَ يَسْتَحِيرُ fiilinin mastar halidir. Lügatte “Ev vb. yerleri temizlemek isteme, hayırlı olanı talep etme” anlamlarına gelmektedir.¹¹ Fikhî terminolojide ise bu kavram, “Bir işe veya davranışa

⁷ Ögüt, “İstihâre”, 23/333-334.

⁸ Ayhan Çakıroğlu, *İstihare Hadisi ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005).

⁹ İbrahim Paçacı, Rüyâ'nın Delil Olma Değeri ve İstihâre, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 48, Ocak-Haziran 2016, ss. 103-128.

¹⁰ Hafsa Hafız, *Din Psikolojisi Bağlamında Rüya ve İstihare Yaşantısı Üzerine Nitel Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

¹¹ Ebü'l-Huseyn Ahmed b. Fâris, *Mu'cemü mekâyisi'l-lüğa*, thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn (Beirut: Dâru'l-Fikr, 1979), 2/232; Ebü'l-Fazl Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, *Lisânü'l-'Arab* (Beirut: Dâru Sâdir, ts.), 4/266-267.

yönelik Allah katında hayırlı olanın farz dışında kılınan özel bir namaz ve dua ile istenmesi”¹² şeklinde tanımlanmıştır.

İstihâre namazının hükmü hususunda ihtilaf edilmiştir. Müctehidlerin genel kanaatine göre istihâre namazı, mendup veya sünnettir.¹³ Onlar, bu görüşlerini birtakım şer‘î nasrlara dayandırmışlardır. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Hz. Ebûbekir’den (r.a.) aktarılan bir hadiste “Hz. Peygamber, bir şey yapmak istediğinde: ‘Allah’ım! Benim için hayır olanı ver’, diye dua ederdi”¹⁴ buyrulmuştur.
- Hz. Câbir b. Abdullah (ö. 78/697) rivayet ettiği bir hadiste şöyle der: “Hz. Peygamber, Kur’ân-ı Kerîm’den bir sûre öğretir gibi bize işlerimizin tümünde istihâreyi öğretiyor ve şöyle diyordu: ‘Biriniz bir şey yapmaya niyet edince farz dışında iki rekât namaz kılsın ve akabinde şu duada bulunsun: Allah’ım! Senden, senin ilim ve kudretinden hayır beklerim. Senin büyük lütfundan talep ederim. Sen kadirsin, benim ise gücüm yetmez, sen bilirsin, ben ise bilmem. Sen bütün gizlilikleri bilensin. Allah’ım! Şu benim işim dinim, dünyam ve ahiretim için senin ilminde hayır diye yer almışsa onu bana nasip et, onu kolaylaştır ve uğurlu eyle! Eğer şu işim dinim, dünyam ve ahiretim için senin ilminde şer diye yazılmışsa onu benden beni de ondan uzaklaştır. Hayır, nerede ise onu bana nasip et ve gönlümü ona yönelt!’¹⁵
- Hz. Ebû Eyyûb el-Ensârî’den (ö. 49/669) rivayet olunan bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Evlenme talebini (hutbe) gizle! Daha sonra abdest al. Fakat onu güzelce al. Daha sonra Allah’ın sana yazmış

¹² Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh el-Haraşî, *Şerhu'l-Haraşî 'alâ Muhtasari Halil* (Bulak: Matba'atü'l-Kübra'l-Emiriyye, 1317), 1/36; Ebû Ceyb es-Sa'dî, *el-Kâmüsü'l-fikhî lugaten ve istilâhen* (Dımaşk: Dâru'l-Fikr, 1988), 125.

¹³ Zeynüddin b. İbrâhîm İbn Nüceym, *el-Bahru'r-râik şerhu Kenzi'd-dakâik*, nşr. Zekerıyyâ Umeyrât, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997), 2/90-91; Ebû Yahyâ Zekerıyyâ b. Muhammed el-Ensârî, *Esne'l-metâlib şerhu Ravzi't-tâlib* (Kahire: Dâru'l-Kitâbi'l-İslâmî, 1313), 1/205; Mansûr b. Yûnus Buhûfî, *Dekâ'iku uli'n-nuhâ lişerhi'l-Müntehâ* (Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1993), 1/249-250; Ahmed b. Muhammed et-Tahtâvî, *Hâşiyetü't-Tahtâvî 'alâ Merâkı'l-felâh şerhu Nûri'l-izâh*, nşr. Muhammed Abdülazîz el-Hâlidî (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997), 397.

¹⁴ Tirmizî, “De'âvât”, 86.

¹⁵ Buhârî, “De'âvât”, 48; İbn Mâce, “Salât”, 188.

olduğu şeye dair namaz kıl. Bundan sonra da Allah'a hamd et ve O'nu yücelt..."¹⁶

- Hz. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ö. 55/675) aktarılan bir rivayette Hz. Peygamber "Kişinin Allah Teâlâ'dan hayrı talep etmesi ve O'nun kazasına rıza göstermesi saadetinden; hayrı talep etmeyi terk etmesi ve kazasına buğzetmesi ise şekavetindedir"¹⁷ buyurmuştur.

İstihâre namazının hükmü konusunda genel kanaate muhalif tutum sergileyen Zeydiler ise bu namazın vacip olduğuna kâil olmuştur. Onları bu kanaate sevk eden amel, ilgili Câbir hadisinde yer alan ve "Namaz kılın" şeklinde meali verilen *فَلْيُرْكَعْ* ifadesidir. Nitekim söz konusu ifade, görüldüğü üzere emir kipiyle kullanılmıştır. Emir kipi burada olduğu gibi çoğunlukla vücûba delalet etmektedir. Ancak buradaki vücûbiyetin, namazdaki teşehhüd duası gibi mutlak bir vücûbiyet olmadığı ifade edilmiştir. Nitekim Zeydî hukukçu Şevkânî (ö. 1250/1834) Câbir rivayetindeki "Biriniz belirli bir şeyi yapmaya niyet edince" olarak anlamlandırılan *إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ* ifadesinin ilgili mutlaklığı takyid ettiğini (sınırladığını) belirterek kişinin Allah'tan hayrı talep etmesi anında istihâre namazını kılması gerektiğine hükmetmiştir.¹⁸

İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1449) söz konusu Câbir hadisinde yer alan "Namaz kılın" ifadesinin zahirinden hareketle istihâre namazının vücûbiyetine hükmedilmesini şu sözlerle eleştirmiştir: "Konuya ilişkin Câbir hadisinde yer alan 'farz dışında' sözü, 'Namaz kılın' ifadesinin vücûba delalet etmediğine karine teşkil etmektedir."¹⁹ Hanefî fakih Bedreddin el-'Aynî (ö. 855/1451) de bu

¹⁶ Ebû Bekr Muhammed b. İshâk b. Huzeyme, *Sahihu İbn Huzeyme*, thk. Muhammed Mustafâ el-A'zamî (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1980), 2/226.

¹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsnedü'l-İmâm Ahmed bin Hanbel*, thk. Şu'ayb el-Arnaüt vdğ (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1995-2001), 3/54. İlgili hadisin diğer varyantları için bk. Ebû Bekr Ahmed b. Amr el-Bezzâr, *Müsnedü'l-Bezzâr*, thk. Mahfuzurrahmân Zeynullah-Âdil b. Sa'd (Medine: Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, 1988-2009), 3/305; Ebû'l-Hasen Nürüddin Ali b. Ebî Bekr el-Heysemî, *Keşfü'l-estâr 'an zevâidi'l-Bezzâr 'ale'l-Kütübi's-sitte*, thk. Habîbürrahmân el-A'zamî (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1979), 1/359.

¹⁸ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali eş-Şevkânî, *Neylü'l-evtâr şerhu Münteka'l-ahbâr*, nşr. İsmâüddin es-Sabâbitî (Kahire: Dâru'l-Hadis, 1993), 3/88.

¹⁹ Ebû'l-Fazl Şihâbüddin Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi-şerhi Sahihi'l-Buhârî* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1960), 11/185.

minvalde görüş beyan ederek istihâre namazının vacip olduğu kanaatini reddetmiştir.²⁰

Muhaddisler, zikri geçen hadislerin bir kısmını cerh ve tadil açısından tenkîte tabi tutmuşlardır. Şöyle ki Hz. Ebûbekir'den aktarılan mezkûr hadis, senesinde yer alan Zenfel b. Abdullah el-'Arafî sebebiyle garip kategorisinde incelenmiştir. Nitekim Zenfel, hadis ehli tarafından zayıf olarak değerlendirilmiştir.²¹ İlgili Câbir hadisine gelince; Şevkânî bu hadisin umde hadis kaynaklarında yer almasına rağmen Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) tarafından zayıf kabul edildiğini aktarmıştır.²² Çünkü söz konusu Câbir hadisinin senesinde bulunan Abdurrahmân b. Ebü'l-Mevâlî'nin (ö. 173/789) kimilerince cerh edildiği görülmüştür.²³ Aynî, Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan aktarılan mezkûr rivayetin isnadının sahih olmadığı gerekçesine binaen hadis ehli nezdinde garip kategorisinde değerlendirildiğine yer vermiştir.²⁴

1.2. İstihâre Duasının Metni

İstihâre duasının metnine dair Hz. Peygamber'den aktarılan gelen farklı varyantlara sahip birçok rivâyet vardır.²⁵ Bunlardan metin bakımından uzun olanlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Hz. Câbir b. Abdullah kanalıyla nakledilen rivâyet:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ، كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ؛ يَقُولُ: "إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيُرْكَ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَجِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، أَوْ قَالَ: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ، فَاقْدُرْهُ لِي، وَيَسِّرْهُ

²⁰ Ebû Muhammed Bedruddîn Mahmûd b. Ahmed el-Aynî, *'Umdetü'l-kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî* (Beyrut: Daru'l-Fikr, ts.), 7/223.

²¹ Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mes'ûd el-Beğavî, *Şerhu's-sünne*, thk. Şu'ayb el-Arnaût-Züheyr eş-Şâviş (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1983), 4/155; Aynî, *'Umdetü'l-kârî*, 7/222; Ebü'l-Ulâ Muhammed b. Abdurrahmân el-Mübârekpûri, *Tuhfetü'l-ahvezi bi-şerhi Câmi'i't-Tirmizî* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990), 9/349.

²² Şevkânî, *Neylü'l-evtâr*, 3/87.

²³ Muhammed b. Ali el-Vellûvî el-Asyûbî, *Zahîretü'l-'ukbâ fi şerhi'l-Müctebâ'* (Riyad: Dâru'l-Mi'râc- Dâru Âl Barûm, 1996-2003), 27/172.

²⁴ Aynî, *'Umdetü'l-kârî*, 7/223.

²⁵ Rivâyetler için bk. Aynî, *'Umdetü'l-kârî*, 7/222.

لِي، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي، أَوْ قَالَ: فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ، فَاصْرِفْهُ عَنِّي، وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَأَقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ أَرْضِنِي

“Hz. Peygamber, Kur’ân-ı Kerîm’den bir sûre öğretir gibi bize işlerimizin tümünde istihâreyi öğretiyor ve şöyle diyordu: ‘Biriniz bir şey yapmaya niyet edinince farz dışında iki rekât namaz kılın ve akabinde şu duada bulunsun: Allah’ım! Senden, senin ilim ve kudretinden hayır beklerim. Senin büyük lütfundan talep ederim. Sen kadırsın, benim ise gücüm yetmez, sen bilirsin, ben ise bilmem. Sen bütün gizlilikleri bilersin. Allah’ım! Şu benim işim dinim, dünyam ve ahiretim için senin ilminde hayır diye yer almışsa onu bana nasip et, onu kolaylaştır ve uğurlu eyle! Eğer şu işim dinim, dünyam ve ahiretim için senin ilminde şer diye yazılmışsa onu benden beni de ondan uzaklaştır. Hayır, nerede ise onu bana nasip et ve gönlümü ona yönelt!’²⁶

Hz. Câbir’den aktarılan ilgili rivâyetin senedinde, tâbiînin ileri gelenlerinden Abdurrahmân b. Ebü’l-Mevâlî (ö. 173/789) yer almaktadır. Söz konusu râvi kimilerince sadûk; kâhır ekseriyete göre de sika (güvenilir) olarak incelenmiştir. Bu yüzden ilgili rivâyet genellikle “sahih-hasen” kategorisinde değerlendirilmiştir.²⁷

Hz. Ebû Eyyûb el-Ensârî kanalıyla aktarılan rivâyet:

اَكْتُمُ الْخُطْبَةَ، ثُمَّ تَوَضَّأْ، فَأَحْسِنْ وَضُوءَكَ، ثُمَّ صَلِّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكَ، ثُمَّ اِحْمَدُ رَبَّكَ وَمَجْدَهُ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْفِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ فَإِنْ رَأَيْتَ لِي فِي فَلَانَةَ تُسَمِّيَهَا بِاسْمِهَا خَيْرًا فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي وَإِنْ كَانَ غَيْرَهَا خَيْرًا لِي مِنْهَا فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي فَأَقْضِ لِي بِهَا أَوْ قَالَ فَأَقْدِرْهَا لِي

“Evlenme talebini (hutbe) gizle! Daha sonra abdest al. Bunu güzelce al. Daha sonra Allah’ın sana yazmış olduğu şeye dair namaz kıl. Bundan sonra da Allah’a hamd et ve O’nu yücelt! Daha sonra ise şöyle dua et: ‘Allah’ım! Ben

²⁶ Buhârî, “De’âvât”, 48; İbn Mâce, “Salât”, 188.

²⁷ Yûsuf b. ez-Zekî Abdurrahmân Ebü’l-Haccâc el-Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma’rûf (Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1983-1992), 17/450; Aynî, *‘Umdetü’l-kârî*, 7/222. Ancak Ahmed b. Hanbel, bu hadisi, münker görmüştür. Ebû Ahmed Abdullah b. Adî, *el-Kâmil fî du’afâi’r-ricâl*, thk. A. Ahmed Abdülmevcûd vd. (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1997), 5/500; Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed ez-Zehabî, *Mizânü’l-i’tidâl fî nakdi’r-ricâl*, thk. Muhammed Rıdvân Arkasûsî vd. (Beyrut: Dâru’r-Risâleti’l-Âlemiyye, 2009), 2/521.

*güç yetirmem, sen yetirirsin. Ben bilmem, sen bilirsin. Sen bütün gizlilikleri bilensin. Şayet filan bayan hakkında –ismini belirtirsin- dinim, dünyam ve ahiretimde hayrı görürsen onu bana yaz ya da nasip et!*²⁸

Hâkim en-Nisâbü'rî (ö. 405/1014), evlilik hususunda istihârenin yapılmasına cevaz veren²⁹ ve Ebû Eyyüb el-Ensârî'den aktarılan bu hadisin isnadının sahih olduğuna değinmiştir.³⁰ İbn Hacer el-Askalânî de hadisin râvilerinden olan Velîd b. Ebü'l-Velîd'i leyyin³¹ olarak nitelendirerek söz konusu hadisi cerh etmiş³² son dönem hadis âlimi Nâsiruddin el-Elbânî (ö. 1914-1999) ise bu hadisin zayıf olduğunu ifade etmiştir.³³

Hz. Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.) kanalıyla aktarılan rivâyet:

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَمْرًا فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَجِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ كَذَا وَكَذَا لِلْأَمْرِ الَّذِي يُرِيدُ خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعِيشَتِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فَاقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي وَأَعِنِّي عَلَيْهِ، وَإِنْ كَانَ كَذَا وَكَذَا لِلْأَمْرِ الَّذِي يُرِيدُ شَرًّا لِي فِي دِينِي وَمَعِيشَتِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فَاصْرِفْهُ عَنِّي، ثُمَّ اقْدِرْ لِي الْخَيْرَ أَيُّنَمَا كَانَ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

*“İçinizden biri herhangi bir şey istediğinde şöyle desin: ‘Allah’ım! Senden, senin ilim ve kudretinden hayır beklerim. Senin büyük lüfundan talep ederim. Sen kadirsin, benim ise gücüm yetmez, sen bilirsin, ben ise bilmem. Sen bütün gizlilikleri bilensin. Allah’ım! Şu benim dinim, yaşantım ve akabetim için hayır diye yer almışsa onu bana nasip et, onu kolaylaştır ve bu hususta bana yardım et! Şayet o şey benim işim dinim, yaşantım ve akabetim için şer diye yer almışsa onu benden çevir! Nerede olursa olsun bana hayır nasip et! Güç ve kuvvet, sadece Allah’ın yardımıyla.”*³⁴

²⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/133.

²⁹ Ahmed b. Muhammed b. Ebû Bekir el-Kastallânî, *İrşâdü’s-sârî lişerhi Sahîhi’l-Buhârî* (Mısır: el-Matbaatü’l-Kübra’l-Emiriyye, 1323), 9/217.

³⁰ Muhammed b. Abdillâh Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn*, thk. Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 2002), 2/179.

³¹ Râvinin gevşek olduğunu ifade eden hadis terimidir. Bk. Emin Âşıkutlu, “Leyyin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003), 27/168.

³² İbn Hacer el-Askalânî, *Takribü’t-Tehzîb*, nşr. Muhammed Avvâme (Halep: Dâru’r-Reşid, 1991), 584.

³³ Muhammed Nâsiruddin el-Elbânî, *Sahîhu ve da’ifu’l-Câmi’i’s-sağîr ve ziyâdetih* (Dimaşk: el-Mektebü’l-İslâmî, ts.), 302.

³⁴ Ahmed b. Ali Ebû Ya’lâ el-Mevsilî, *Müsnedü Ebî Ya’lâ el-Mevsilî*, thk. Huseyn Selim Esed (Dimaşk-Beyrut: Dâru’l-Me’mûn li’t-Türâs - Dâru’s-Sekâfeti’l-Arabiyye, 1986-1992), 2/497.

Heysemî (ö. 807/1405) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.) kanalıyla aktarılan ilgili rivâyetin râvilerinin tamamının sika olduğunu ifade etse de³⁵ söz konusu rivâyet zincirinde yer alan İsa b. Abdullâh b. Mâlik'in mechûl olduğuna yer verilmiştir.³⁶

2. İstihâre Namazının Keyfiyeti

İstihâre namazının hükmüne ilişkin serdedilen rivayetler incelendiğinde Câbir ve Ebû Eyyûb el-Ensârî tarafından aktarılan ilgili rivayetler dışında diğer rivayetlerde bu namazdan söz edilmediği açık bir şekilde görülmektedir.³⁷

2.1. İstihâre Namazının Kılınabilir Olduğu İşler

İstihâre, kişinin gerekli çabayı sarf edip araştırma ve istişarelerini yerine getirdikten sonra hakkında en iyi olanını takdir etmesi için Allah Teâlâ'ya dua etme, kulluk bilincini diri tutma ve ortaya çıkacak sonuca rıza göstererek ruh sağlığını koruma gibi çok amaçlı metafizik bir vakiydir.³⁸ Bu itibarla istihâre namazı yolculuğa çıkma, kiralama, biriyle dostluk kurma ve alışverişte bulunma gibi mubah sayılan dünyevî işler ile yapılması mubah veya mendup addedilen evlilik vb. dinî işler hakkında kılınabilir. Ancak namaz kılma, zekât verme, imkân dâhilinde hacca gitme gibi yapılması; zina etme, hırsızlık yapma, haksız yere adam öldürme gibi kaçınılması dinen vacip/farz görülen işler hakkında istihâre namazının kılınması meşru görülmemiştir.³⁹

Müctehidler, küçük ve önemsiz işler hakkında istihâre namazının kılınabileceğini belirtmişlerdir. Nitekim ilgili Câbir rivayetinde “*işlerimizin tümünde*” ifadesinden umum kastedilmektedir. Bu durumda küçük-büyük önemli-önemsiz her iş hakkında istihâre namazı kılınabilir. Bunda bir beis söz

³⁵ Heysemî, *Mecme' u'z-Zevâ'id* (Beirut: Dâru'l-Fikr, 1412), 2/568.

³⁶ Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Fâsî İbnü'l-Kattân, *Beyânü'l-vehm ve'l-ihâmi'l-vâkı'ayn fi Kitâbi'l-ahkâm*, thk. el-Huseyn Âyt Sa'id (Riyad: Dâru Taybe, 1997), 5/25; Ebû Süleymân Câsim b. Süleymân ed-Devserî, *er-Ravdu'l-bessâm bi-tertibi ve tahrîci Fevâidi Temmâm* (Beirut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1987-1994), 1/71.

³⁷ Asyûbî, *Zahîretü'l-'ukbâ*, 27/172.

³⁸ Ögüt, “İstihâre”, 23/334.

³⁹ Alâüddîn Muhammed b. Ali el-Haskefî, *ed-Dürri'l-muhtâr*, nşr. Abdülmün'im Halil İbrâhîm (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 157; Kastallânî, *İrşâdü's-sâri*, 9/216; Haraşî, *Şerhu'l-Haraşî*, 1/36.

konusu değildir. Ayrıca nice küçük ve önemsiz görülen işler büyük ve önemli birtakım kötü sonuçlara sebebiyet verebilmektedir.⁴⁰

Maslahatında şüphe bulunmayan işlerde de istihâre namazı kılınabilir. Nitekim Hz. Peygamber, Zeyneb bint Caşş'a (ö. 20/641) evlilik teklif ettiğinde -söz konusu evlilik teklifinde zahiren maslahat olmasına rağmen- o, bu hususta istihâre namazına yönelmiştir.⁴¹ Nevevî, Zeyneb bint Caşş'ın bu husustaki tutumunu, Hz. Peygamber'e eş olması durumunda O'nun hakkını yerine getirememeye endişesine bağlamıştır.⁴²

2.2. İstihâre Namazının Kerâhet Vakitlerinde Kılınması

İslâm, bazı vakitlerde namaz kılınmasını kerâheten yasaklamıştır. Naslara göre bu vakitler, güneşin doğmasından yükselmesine kadar olan zaman diliminde, güneş tam tepe noktasındayken ve güneşin batma anlarıdır.⁴³ İstihâre de bir çeşit namaz olduğundan ilgili vakitlerde kılınıp kılınmayacağı muhtelifun fihtir. Azhar görüşe göre Şâfiîler ile iki vecihten birinde Hanbelîler, istihâre namazının kerâhet vakitlerinde kılınabileceğini ifade etmişlerdir. Onların bu husustaki delili mezkûr Câbir hadisinde geçen “*farz dışında iki rekât namaz kılın*” nassıdır. Nitekim bu nas, umum ifade etmekte olup kapsama, herhangi bir vakitle tahsis edilmemiştir. Ayrıca istihâre namazı, tahiyetü'l-mescid namazı gibi bir sebebe mebni kılınan namazlardandır. Binaenaleyh, tahiyetü'l-mescid namazı,⁴⁴ kerâhet vakitlerinde kılındığı gibi istihâre namazı da bu vakitlerde kılınabilir.⁴⁵ Hanefî ve meşhur kanaatte Hanbelîlere göre ise istihâre namazının kerâhet vakitlerinde kılınması caiz değildir. Onların bu

⁴⁰ Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, 11/184; Şevkânî, *Neylü'l-evtâr*, 3/88.

⁴¹ Asyûbî, *Zahîretü'l-'ukbâ*, 27/166.

⁴² Nevevî, *Sahîhu Müslim bi-şerhi'n-Nevevî* (Mısır: el-Matba'atü'l-Misriyye, 1929-1930), 9/228.

⁴³ Ebû Bekr Muhammed b. Ahmed es- Semerkandî, *Tuhfetü'l-fukahâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1984), 1/106.

⁴⁴ Cami veya mescide girildiğinde kılınması sünnet sayılan bir namazdır.

⁴⁵ Ebü'l-Kâsım Abdülkerîm b. Muhammed er-Râfiî, *el-'Azîz şerhu'l-Vecîz*, thk. Ali Muhammed Mu'avviz - Âdil Ahmed Abdülmevcüd (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997), 1/398; Nevevî, *el-Mecmû'*, 4/170; Ebü Abdillâh Şemsüddin Muhammed b. Müflih, *Kitâbü'l-Fürû*, thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türki (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2003), 2/413; Ebü'l-Hasen Ali b. Süleymân el-Merdâvî, *el-İnsâf fi ma'rifeti'r-râcih mine'l-hilâf'alâ mezhebi'l-İmâmî'l-mübeccel Ahmed b. Hanbel*, nşr. Muhammed Hâmid el-Fikî (Kahire: Matba'atü's-Sünneti'l-Muhammediyye, 1955-1956), 2/209.

hüküm verdiklerinde artık mümin bir erkek veya kadın için işlerinde tercih hakları yoktur”⁵¹ meâlindeki *وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ* *النَّاسِ* okunması Allah’tan hayrı talep etme açısından daha münasip görülmüştür. Ancak İbn Hacer el-Askalânî istihâre namazında bahse konu sûrelerin okunmasına ilişkin herhangi bir delile vakıf olmadığını ifade etmiştir.⁵²

2.5. İstihâre Duasının Okunacağı Yer

İstihâre duasının nerede okunacağı hususunda iki farklı görüş ileri sürülmüştür. Birincisi; söz konusu dua, namazdayken henüz selâm vermeden önce okunur. Nitekim teşehhüd, dua makamıdır. İstihâre duasının selâm vermeden okunması dua makamına münasiptir.⁵³ Hz. Peygamber’in bu husustaki uygulamasına istinaden Hanbelî fakihi İbn Teymiyye (ö. 728/1328) bu görüşü daha faziletli addetmiştir.⁵⁴ Henüz selâm vermeden önce ilgili duayı ezber bilmeyen kişinin, kitaba bakarak bu duayı okumasında bir beis yoktur.⁵⁵ İkinci ise; namazdan hemen sonra istihâre duası okunur. Nitekim Câbir hadisinde geçen *ثُمَّ لِيُقَلَّ* ifadesinde yer alan atıf harflerinden *ثُمَّ* terâhî (sonraya bırakma) manası gütmektedir. Bu durumda hadisin tamamı gözden geçirildiğinde istihâre niyetine iki rekât namaz kılıp selâm verdikten sonra duanın okunacağı anlaşılmaktadır.⁵⁶ Şevkânî söz konusu duanın namazın akabinde okunacağı hususunda bir hilafın olmadığını ifade etmiştir.⁵⁷

Son dönem Hanefî hukukçularının önde gelenlerinden İbn Âbidîn (ö. 1252/1836) bahse konu duaya hamdele ve salvele ile başlanılmasının müstehap

⁵¹ el-Ahzâb 33/36.

⁵² Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, 11/185; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 2/26.

⁵³ Kastallânî, *İrşâdü's-sârî*, 10/372.

⁵⁴ Abdurrahmân b. Muhammed İbn Kâsım en-Necdî, *el-İhkâm şerhu Usûli'l-ahkâm* (Byy. 1406), 1/319.

⁵⁵ Ukayl b. Sâlim eş-Şehrî, *Salâtü'l-istihâre mesâilü fikhiyye vefevâidu terbeviyye*, (Riyad: Dâru Kunûzi İşbiliyyâ, 2010), 25.

⁵⁶ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref en-Nevevî, *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb* (Mısır: İdâretü't-Tibâ'ati'l-Müniriyye, ts.), 4/54; İbn Nüceym, *el-Bahru'r-râik*, 2/91; Haraşî, *Şerhu'l-Haraşî*, 1/37; Buhûtî, *Dekâ'iku uli'n-nuhâ*, 1/250.

⁵⁷ Şevkânî, *Neylü'l-evtâr*, 3/89.

olduğunu belirtmiştir.⁵⁸ Söz konusu duayı okumayı bilmeyen kişinin dilediği şekilde Allah'tan hayrı talep etmesinde bir beis görülmemiştir.

2.6. İstihâre Namazının Tekrar Kılınması

Genel kanaate göre müctehidler istihâre namazını kılan kişinin olumlu veya olumsuz herhangi bir karara varamaması durumunda “*Ey Enes! Herhangi bir işi azmettiğinde o iş hakkında yedi defa Allah'tan hayır dile! Daha sonra kalbine gelene bak! Çünkü hayır oradadır*”⁵⁹ hadisine dayanarak istihârenin yedi defaya kadar tekrarlanabileceğine kâil olmuşlardır.⁶⁰ Kaldı ki istihâre, dua türündendir. Duanın da tekrar tekrar icrasında bir sakınca söz konusu değildir. Nevevî söz konusu hadisin râvi zincirinde tanınmayan kimselerin mevcudiyetini gerekçe göstererek isnadının garip olduğuna değinmiştir.⁶¹ Aynı şekilde Aynî de ilgili hadisin râvilerinden özellikle İbrahim b. el-Berâ'nın sika râviler hakkında olumsuz sözler sarf etmesi sebebiyle hüccete kâbil olmadığını belirtmiştir.⁶² Genel kanaate mukabil olarak Hz. Peygamber, duaları genellikle üç defa tekrarladığı sabittir. Bundan hareketle istihâre namazının üç defaya kadar tekrarı mümkün görülmüştür.⁶³ Moritanya asıllı müfessir Muhammed Emîn eş-Şinkî (1907-1974) ise istihâre namazının tekrar kılınması hususunda kendisine yöneltilen bir soruda bunun dinen meşru olmadığını belirterek bu konuda muhalif tutum sergilemiştir.⁶⁴

2.7. İstihârenin Nafile Namaz İçerisinde Kılınması

Hz. Câbir'in rivâyet ettiği ilgili hadisinde geçen “*Farz namaz dışında iki rekât namaz kılsın*” ifadesinin zahirinden hareketle istihârenin farz namaz içerisinde kılınmayacağını belirtilmiştir. Bir başka ifadeyle onlar, farz namaza

⁵⁸ Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992), 2/26.

⁵⁹ Aynî, *Umdetü'l-kârî*, 7/225.

⁶⁰ Haraşî, *Şerhu'l-Haraşî*, 1/38; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 2/27; Nefrâvî, *el-Fevâkihü'd-devânî*, 185.

⁶¹ Nevevî, *el-Ezkâr* (Dimaşk: Dâru'l-Mellâh, 1971), 120.

⁶² Aynî, *Umdetü'l-kârî*, 7/225.

⁶³ Ebü'l-Berekât Ahmed b. Muhammed ed-Derdîr, *eş-Şerhu'l-kebir* (Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye, ts.), 1/20-21.

⁶⁴ Cemâl b. Muhammed el-Paşa, *el-İstinâre bi fıkhi salâti'l-istihâre* (Ürdün: Dâru'l-Me'mûn, 2010), 95-96.

niyet eden kişinin, söz konusu niyet içerisinde istihâre namazına da niyet getirmesinin sahih olmadığını bu şekilde istihâre namazını kılamayacağı ifade edilmiştir. Nitekim ilgili ifadenin zahirinde istihârenin farz namaz dışında kılınması istenmiştir.⁶⁵ Ancak istihârenin nafilâ namaz (tahiyyetü'l-mescid, abdest ve kuşluk namazları ya da revâtip namazlar gibi) içerisinde kılınabilirliği ihtilâflı konulardandır. Câbir hadisinde geçen “*Farz namaz dışında iki rekât namaz kılsın*” ifadesinin zahirine dayanan kimi müctehidler, istihârenin farz namazlar dışında kalan nafilâ namazlar içerisinde kılınabileceğini ileri sürmüşlerdir. Kimileri ise bu hususta nafilâ namazlar arasında bir ayrıma giderek mutlak olan nafilâ namazlar (tahiyyetü'l-mescid, abdest ve kuşluk namazları gibi) içerisinde istihâre namazına niyet etmenin sahih olduğunu; muayyen olan nafilâ namazlarda (revâtip namazlar gibi) ise bunun sahih olmadığını belirtmişlerdir.⁶⁶

2.8. Başkası Adına İstihâre Namazının Kılınması

Herhangi şer‘î bir mazeret (ay hali ya da lohusalık gibi) sebebiyle istihâre namazını kılamayan kişi, sadece söz konusu istihâre duasıyla yetinebilir.⁶⁷ Mâlikî hukukçu İbn Abdülber en-Nemerî (ö. 463/1071) mezkûr mazeret sebebiyle başkası adına istihâre namazının kılınmasını uygun görmemiştir. Nitekim O, bu konuda şu ifadelerle yer vermiştir: “Namaza gelince; ulemanın ittifakıyla sabittir ki, kişi, ölü ya da diri olan bir başkasının yerine farz, sünnet ya da tatavvu cinsinden herhangi bir namazı kılamaz.”⁶⁸ Mâlikî müctehidi Hattâb’ın da bu minvalde kanaatine yer verilmiştir.⁶⁹ Ancak meşhur kanaatte Mâlikî ve Şâfiî fukahası “*İçinizden her kim kardeşine fayda sağlamaya*

⁶⁵ Şevkânî, *Neylû'l-evtâr*, 3/88; Paşa, *el-İstinâre*, 62.

⁶⁶ Ensârî, *Esne'l-metâlib*, 1/205; Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, 11/185; Aynî, *Şerhu Süneni Ebî Dâvud*, thk. Hâlid b. İbrâhîm el-Mısırî (Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1999), 5/450; Ebû't-Tayyib Muhammed Şemsülhak el-Azîmâbâdî, *'Avnü'l-ma'bûd şerhu Süneni Ebî Dâvud*, thk. Abdurrahmân Muhammed Osmân (Medine: el-Mektebetü's-Selefiyye, 1968), 4/397; Şehrî, *Salâtü'l-istihâre*, 29-30.

⁶⁷ Ögüt, “İstihâre”, 23/333.

⁶⁸ Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdullâh b. Abdülber, *el-İstizkâr*, nşr. Sâlim Muhammed Atâ-Muhammed Ali Mu'avvaz (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2002), 3/340.

⁶⁹ Ögüt, “İstihâre”, 23/333.

muktedirse bunu yapsın”⁷⁰ hadisine dayanarak başkası adına istihâre namazının kılınabileceğine hükmetmişlerdir.⁷¹ Buna göre istihâre namazı kılma hususunda kendisini yetkin görmeyen kimseler dini temayülüne, ahlakına ve kalp temizliğine güvendiği kimselere kendisi adına istihâre namazı kılmasında bir sakınca yoktur.

2.9. İstihâre Namazı Kılındıktan Sonra Ne Yapılır?

Genel kanaatte müctehidler, Hz. Peygamber’in “*Sonra gönlüne ilk gelen duyguya bak! Söz konusu duyguya münasip davranman hayırlıdır*”⁷² hadisini dikkate alarak istihâre namazını kılan kişinin kılmış olduğu istihâre duası sonucunda bahse konu yaptığı iş hususunda o an gönlüne inşirâh (ferahlık) gelse bu durumda o işi yapmasını; darlık ve sıkıntı gelmesi durumunda ise yapmamasını hayırlı görmüşlerdir. Dolayısıyla o iş hususunda kişi, istihâre namazını kılmadan önce nefsinin arzuladığı şeye itimat etmemelidir. Aksi halde kişi Allah için istihâre yapan değil bilâkis nefsinin arzuları için istihâre yapan olur. Böyle bir durumda kişi, yapmış olduğu iş hususunda hayrı talep etme noktasında sadık olamaz.⁷³ Şâfiî hukukçu İbnü’z-Zemlekânî (ö. 727/1327) Câbir hadisin zahirinde kişinin gönlüne inşirâh eden şeyin yapmasında hayır olduğuna delalet eden bir karine olmadığını gerekçe gösterip bu konudaki genel kanaate muhalefet etmiş ve istihâre namazını kılan kişinin gönlüne inşirâh gelip gelmemesine bakmaksızın hayrın, kendisine o an görünen şeyi yapmada olduğunu belirtmiştir.⁷⁴

Bunun yanında Mâlikî hukukçu İbnü’l-Hâc el-Abderî (ö. 737/1336) herhangi bir işaret almak maksadıyla bireyin rüya görmek üzere uyumasının bid‘at olduğunu ileri sürmüştür. Zira istihâreyi konu edinen naslarda kişiye

⁷⁰ Müslim, “Selâm”, 61.

⁷¹ Heyet, *el-Mevsû‘atü’l-fıkhiyyetü’l-Kuveyyiye* (Kuveyt: Vizâretü’l-evkâf ve’ş-şuûni’l-İslâmiyye, 1404-1427), 3/246.

⁷² Aynî, *‘Umdetü’l-kârî*, 7/225.

⁷³ Tahtâvî, *Hâşiyetü’l-Tahtâvî*, 398; Nevevî, *Kitâbü’l-İzâh*, 47; Muhammed Abdürreâuf b. Tâcil‘ârifin el-Münâvî, *Feyzü’l-kadîr şerhu’l-Câmi’i’s-sağîr* (Beyrut: Dâru’l-Ma‘rife, 1972), 1/450; Şevkânî, *Neylû’l-evtâr*, 3/90; İbn Kâsım, *el-İhkâm*, 1/320.

⁷⁴ Tâcüddîn b. Ali b. Abdülkâfî es-Sübkî, *Tabakâtü’ş-şâfiyyeti’l-kübrâ* (Mısır: Dâru Hecc, 1413), 9/206.

rüyada hayrın gösterileceğine değinilmemiştir. Öyle ki bazı nakillerde istihâre namazı kılındıktan sonra rüyada yeşil veya beyaz renklerin görülmesi hakkında istihâre yapılan söz konusu işin hayırlı; siyah veya kırmızı renklere muttali olunması ise şer olduğuna delalet ettiği ifade edilse de bu husus, dîni hüviyete sahip olmayıp tamamen kişisel tecrübelerle dayanmaktadır.⁷⁵

2.10. İstihârenin İstişare ile İlintisi

İstihârenin, birinin veya bir heyetin fikrine müracaat edip görüşünü alması şeklinde tanımlanan istişare ile güçlü bir bağlantısı bulunmaktadır.⁷⁶ Nitekim Hz. Peygamber, insanlara istihâreyi öğrettiği gibi aynı şekilde herhangi bir işin yapılması halinde insanların birbirlerine danışmalarını ve fikir teatisinde bulunmalarını tavsiye etmiştir. Bu husus “*İş hakkında onlara danış! Karar verince Allah’a güven!*”⁷⁷ âyetinde açık bir şekilde belirtilmiştir. Dolayısıyla kişi, herhangi bir iş hususunda istihâre duasında bulunduğu alanında mahir olan fikir sahiplerine istişarede bulunması isabetli karar almasına yardımcı olacaktır.⁷⁸ Peki, aralarında güçlü bir bağın mevcut olduğu gözlemlenen istihâre ile istişarede öncelik hangisininidir? Bu konu İslâm âlimleri tarafından tartışılmıştır. Hâkim kanaate göre istihâre duasından önce, bilgisine güvenilen biriyle istişarede bulunulması müstehaptır. Nitekim “*İş hakkında onlara danış!*”⁷⁹ âyetinde istişareden söz edilmektedir.⁸⁰ Binaenaleyh kişi, öncelikle istişare ederek söz konusu işin kendisine maslahat sağlayacağına kani olduktan sonra hayırlı olması için de istihâre duasında bulunur. Öyle ki yapılan istihâre, istişareyle edinilen düşünceyle çeliştiğinde istişareyle elde edilen düşünce esas alınır. Çünkü bilgisine güvenilen kişinin görüşü, istihâreyle varılan kanaate nispeten daha güçlüdür. Zira mutmain olmayan bir nefsin fesada uğraması

⁷⁵ Asım Abdullah el-Karyûtî, *Hadîsu salâti'l-istihâre rivâyeten ve dirâyeten* (Medine: el-Câmiatü'l-İslâmiyye, 1987), 62; Öğüt, “İstihâre”, 23/334.

⁷⁶ Nefrâvî, *el-Fevâkihü'd-devâni*, 186.

⁷⁷ Âl-i İmrân 3/159.

⁷⁸ Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, 1/275.

⁷⁹ Âl-i İmrân 3/159.

⁸⁰ Ebû Bekr Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beirut: Dâru'l-Ma'rife, 1989), 6/214; Seyyid Sâbık, *Fikhu's-sünne* (Beirut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1977), 616.

kuvvetle muhtemeldir.⁸¹ Selef ulemadan İbn Useymîn'e (ö. 1929-2000) göre ise istihâre duası, istişareden önce yapılır.⁸² Nitekim Hz. Peygamber, “*Biriniz bir şey yapmaya niyet edince farz dışında iki rekât namaz kılsın*” buyurmuştur. İstihâre duasında bulunan kişiye olumlu ya da olumsuz herhangi bir husus belirmediğinde bilgisine güvenilen biriyle istişarede bulunur. İstişare ettiği kişinin yönlendirmelerine uyması kendisi için hayır olur.⁸³

Sonuç

İnsanoğlu, herhangi bir iş hususunda önemli bir karar vereceği zaman hangi kararın kendisi için daha hayırlı olacağına bazen kanaat getiremeyebilir. Bu durumda söz konusu işin hayırlı olup olmadığı konusunda Allah'tan istihâre namazıyla yardım ister. Zeydî doktrinin konuya ilişkin varit olan rivâyetin zâhirî yaklaşımları sebebiyle istihâre namazının vacip olduğunu belirtse de yaygın kanaate göre bu namaz, sünnet olarak telakki edilmiştir. Basit ve önemsiz gibi görünen işler hakkında istihâre namazı kılınabildiği gibi hükmen mubah veya mendup sınıfında incelenen dinî ve dünyevî her türlü iş hakkında da istihârede bulunulabilir. Buna göre yapılması veya kaçınılması zorunlu olan şeyler hakkında istihâre namazı kılınmaz. Zira Şâri'in⁴, herhangi bir şeyin yapılmasını emretmesi ya da bir şeyden sakınılmasını istemesi, emredilen ya da yasaklanan o şeyin bizatihi yapılmasında ya da kaçınılmasında hayrın olduğuna delalet etmektedir. Binaenaleyh insanoğlunun bu gibi şeyler hakkında ayrıca istihârede bulunması, gereksizdir.

İstihâre namazının keyfiyetinin ihtilaflı olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu namazın asgari iki rekâtтан müteşekkil olduğu hususunda ittifak vardır. Hâkim kanaat bu yönde olsa da kimi fukaha istihâre namazının rekât sayısında bir sınırlamaya gidilemeyeceğini ifade ederek rekâtta artırıma gidilebileceğine

⁸¹ Nevevî, *Kitâbü'l-İzâh*, 46.

⁸² Ebû Abdillâh Muhammed b. Sâlih et-Temimî, *Fetâvâ nûr 'ale'd-derb* (Arabistan: Müessesetü'ş-Şeyh Muhammed b. Sâlih, 2006), 9/166.

⁸³ Muhammed Musâ'id Yûsuf Bûğays, *Ahkâmu salâti'l-istihâre* (Mısır: Câmî'atü'l-Minyâ, Dâru'l-Ulûm, ts.), 2237.

kâil oldukları görülmüştür. Genel kanaate göre kerâhet vakitlerinde istihâre namazının kılınması caiz görülmesine de azhar kanaatte Şâfîiler ile iki vecihten birinde Hanbelî hukukçular, buna sıcak bakmışlardır. Kâhır ulema, istihâre namazının ilk rekâtında Kâfirûn; ikinci rekâtında ise İhlâs sûrelerinin okunmasının daha fazilet ihtiva ettiğini ifade etse de Askalânî, meseleye ilişkin herhangi bir nassa vakıf olmadığını ifade ederek kâhır ulemanın bu husustaki kanaatini mesnetten yoksun bulmuştur.

İstihâre duasının Arapça metnini bilmeyen kişinin dilediği şekilde Allah'tan hayrı talep etmesinde bir beis görülmemiştir. İstihâre duasına hamdele ve salvele ile başlanması müstehap olarak değerlendirilmiş, ancak bu duanın namazdan sonra mı yoksa namazın içerisinde selâm vermeden önce mi okunacağı tartışılmıştır. Hanbelî hukukçu İbn Teymiyye selâm vermeden önce okunmasını tazarru ve iltica açısından daha münasip görmüştür. Hayız ve benzeri şer'î mazeretten ötürü istihâre namazını kılamayanlar istihâre duasıyla yetinebilirler. Genel kanaate göre bir başkası adına istihâre namazının kılınabileceği belirtilse de Mâlikî hukukçu İbn Abdülber bu kanaati benimsememiştir. İstihâre namazı, tek başına bağımsız olarak kılınabildiği gibi farz namazlar dışında herhangi bir nafil namazla birlikte de kılınabilir.

Kişi, herhangi bir iş hususunda karara varamaması halinde istihâre namazını tekrarlayabilir. İstihâre namazından sonra kişinin kalbine ferahlık gelirse o işi yapması; darlık ve sıkıntı gelmesi halinde ise yapmaması hayır olarak yorumlanmıştır. Dolayısıyla istihâre namazı neticesinde rüya görmenin ve rüyada görülen renkler üzerinden söz konusu işi iyiye veya kötüye yormanın dayanağı yoktur. Bu uygulamanın sünnetle hiçbir alakası yoktur. İstihârenin kesin bir bağlayıcılığı olmadığından kişi, bunun sonucunu yapıp yapmama hususunda muhayyerdir.

Kaynakça | References

- Ahmed b. Hanbel. *Müsnedü'l-İmâm Ahmed bin Hanbel*. thk. Şu'ayb el-Arnaût vdğ. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1995-2001.
- Asyûbî, Muhammed b. Ali el-Vellûvî. *Zahîretü'l-'ukbâ fî şerhi'l-Müctebâ'*. Riyad: Dâru'l-Mi'râc-Dâru Âl Barûm, 1996-2003.
- Âşıkutlu, Emin. "Leyyin". *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/168-169. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Aynî, Ebû Muhammed Bedruddîn Mahmûd b. Ahmed. *'Umdetü'l-kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Daru'l-Fikr, ts.
- Aynî. *el-Binâye şerhu'l-Hidâye*. thk. Emîn Sâlih Şa'bân. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2000.
- Aynî. *Şerhu Süneni Ebî Dâvud*. thk. Hâlid b. İbrâhîm el-Mısrî. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1999.
- Azîmâbâdî, Ebü't-Tayyib Muhammed Şemsülhak. *'Avnü'l-ma'bûd şerhu Süneni Ebî Dâvud*. thk. Abdurrahmân Muhammed Osmân. Medine: el-Mektebetü's-Selefiyye, 1968.
- Beğavî, Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mes'ûd. *Şerhu's-sünne*. thk. Şu'ayb el-Arnaût-Züheyr eş-Şâviş. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1983.
- Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr. *Müsnedü'l-Bezzâr*. thk. Mahfûzurrahmân Zeynullah-Âdil b. Sa'd. Medine: Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, 1988-2009.
- Bikâ'î, Ebü'l-Hasen İbrâhîm b. Ömer. *Nazmü'd-dürer fî tenâsübi'l-âyât ve's-süver*. thk. Muhammed Azîmüddin-M. Habîbullah el-Kâdirî. Kahire: Dâru'l-Kütübî'l-İslâmî, ts.
- Buhûtî, Mansûr b. Yûnus. *Dekâ'iku uli'n-nuhâ lişerhi'l-Müntehâ*. Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1993.
- Bûğays, Muhammed Musâ'id Yûsuf. *Ahkâmu salâti'l-istihâre*. Mısır: Câmi'atü'l-Minyâ, Dâru'l-Ulûm, ts.
- Çakıroğlu, Ayhan. *İstihare Hadisi ve Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Derdîr, Ebü'l-Berekât Ahmed b. Muhammed. *eş-Şerhu'l-kebîr*. Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye, ts.
- Devserî, Ebû Süleymân Câsim b. Süleymân. *er-Ravdu'l-bessâm bi-tertibî ve tahrîci Fevâidi Temmâm*. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1987-1994.
- Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, Ahmed b. Ali. *Müsnedü Ebî Ya'lâ el-Mevsilî*. thk. Huseyn Selîm Esed. Dimaşk-Beyrut: Dâru'l-Me'mûn li't-Türâs - Dâru's-Sekâfeti'l-Arabiyye, 1986-1992.
- Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn. *Sahîhu ve da'ifu'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetih*. Dimaşk: el-Mektebü'l-İslâmî, ts.
- Ensârî, Ebû Yahyâ Zekeriyâ b. Muhammed. *Esne'l-metâlib şerhu Ravzi't-tâlib*. Kahire: Dâru'l-Kitâbi'l-İslâmî, 1313.

- Hafız, Hafsa. *Din Psikolojisi Bağlamında Rüya ve İstihare Yaşantısı Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Hâkim en-Nîsâbûrî, Muhammed b. Abdillâh. *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn*. thk. Mustafa Abdülkâdir Atâ. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002.
- Haraşî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh. *Şerhu'l-Haraşî 'alâ Muhatasari Halîl*. Bulak: Matba'atü'l-Kübra'l-Emîriyye, 1317.
- Haskefî, Alâüddîn Muhammed b. Ali. *ed-Dürrü'l-muhtâr*. nşr. Abdülmün'im Halîl İbrâhîm. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002.
- Hererî, Muhammed el-Emîn b. Abdillâh. *Tefsîru hadâiki'r-ravh ve'r-reyhân fî revâbi' ulûmi'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru Tavkî'n-Necât, 2001.
- Heyet. *el-Mevsû'atü'l-fikhiyyetü'l-Kuveytiyye*. Kuveyt: Vizâretü'l-evkâf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, 1404-1427.
- Heysemî, Ebû'l-Hasen Nürüddîn Ali b. Ebî Bekr. *Keşfü'l-estâr 'an zevâidi'l-Bezzâr 'ale'l-Kütübi's-sitte*. thk. Habîbürrahmân el-A'zamî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1979.
- Heysemî. *Mecme'u'z-Zevâid*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1412.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî. *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992.
- İbn Abdülber, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdullâh. *el-İstizkâr*. nşr. Sâlim Muhammed Atâ-Muhammed Ali Mu'avvaz. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002.
- İbn Adî, Ebû Ahmed Abdullah. *el-Kâmil fî du'afâi'r-ricâl*. thk. A. Ahmed Abdülmevcûd vd. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- İbn Fâris, Ebû'l-Huseyn Ahmed b. Fâris. *Mu'cemü mekâyisi'l-lüğa*. thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1979.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali. *Fethu'l-Bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1960.
- İbn Hacer el-Askalânî. *Takrîbü't-Tehzîb*. nşr. Muhammed Avvâme. Halep: Dâru'r-Reşîd, 1991.
- İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshâk. *Sahîhu İbn Huzeyme*. thk. Muhammed Mustafâ el-A'zamî. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1980.
- İbn Kâsım, Abdurrahmân b. Muhammed en-Necdî. *el-İhkâm şerhu Usûli'l-ahkâm*. yy. 1406.
- İbnü'l-Kattân, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Fâsî. *Beyânü'l-vehm ve'l-ihâmi'l-vâkı'ayn fî Kitâbi'l-ahkâm*. thk. el-Huseyn Âyt Sa'îd. Riyad: Dâru Taybe, 1997.
- İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânü'l-'Arab*. Beyrut: Dâru Sâdır, ts.
- İbn Müflih, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed. *Kitâbü'l-Fürû*. thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2003.
- İbn Nuceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm. *el-Bahru'r-râik şerhu Kenzi'd-dakâik*. nşr. Zekerîyyâ Umeyrât. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- İbn Useymîn, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sâlih et-Temîmî. *Fetâvâ nûr 'ale'd-derb*. Arabistan: Müessesetü's-Şeyh Muhammed b. Sâlih, 2006.

- İbnü's-Salâh, Ebû Amr Osmân b. Salâhiddîn. *Fetâvâ ve mesâilü İbni's-Salâh fi't-tefsîr ve'l-hadîs ve'l-usûl ve'l-fikh*. nşr. Abdülmü'tî Emîn Kal'acî. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1986.
- Karyûtî, Asım Abdullah. *Hadîsu salâti'l-istihâre rivâyeten ve dirâyeten*. Medine: el-Câmiatü'l-İslâmiyye, 1987.
- Kastallânî, Ahmed b. Muhammed b. Ebû Bekir. *İrşâdü's-sâri lişerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Mısır: el-Matbaatü'l-Kübra'l-Emîriyye, 1323.
- Merdâvî, Ebû'l-Hasen Ali b. Süleymân. *el-İnsâf fi ma'rifeti'r-râcih mine'l-hilâf 'alâ mezhebi'l-İmâmi'l-mübeccel Ahmed b. Hanbel*. nşr. Muhammed Hâmid el-Fıkî Kahire: Matba'atü's-Sünneti'l-Muhammediyye, 1955-1956.
- Mizzî, Yûsuf b. ez-Zekî Abdurrahmân Ebü'l-Haccâc. *Tehzîbü'l-Kemâl*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1983-1992.
- Mübârekpûri, Ebü'l-Ulâ Muhammed b. Abdurrahmân. *Tuhfetü'l-ahvezî bi-şerhi Câmi'i't-Tirmizî*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990.
- Münâvî, Muhammed Abdürraûf b. Tâcîl'ârifin. *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1972.
- Nefrâvî, Ahmed b. Guneym b. Sâlim. *el-Fevâkihü'd-devânî*. Mısır: Mektebetü's-sekâfeti'd-dîniyye, ts.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref. *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb*. Mısır: İdâretü't-Tıbbâ'ati'l-Müniriyye, ts.
- Nevevî. *Kitâbü'l-İzâh fi menâsiki'l-hac ve'l-'umre*. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1994.
- Nevevî. *el-Ezkâr*. Dimaşk: Dâru'l-Mellâh, 1971.
- Nevevî. *Sahîhu Müslim bi-şerhi'n-Nevevî*. Mısır: el-Matba'atü'l-Mısriyye, 1929-1930.
- Öğüt, Salim. "İstihâre". *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 23/333-334. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Paçacı, İbrahim. "Rüyâ'nın Delil Olma Değeri ve İstihâre". *Dini Araştırmalar Dergisi*. 48 (2016), 103-128.
- Paşa, Cemâl b. Muhammed. *el-İstinâre bi fikhî salâti'l-istihâre*. Ürdün: Dâru'l-Me'mûn, 2010.
- Râfî, Ebü'l-Kâsım Abdülkerîm b. Muhammed. *el-'Azîz şerhu'l-Vecîz*. thk. Ali Muhammed Mu'avviz - Âdil Ahmed Abdülmevcûd. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- Reşîd Rızâ. *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Hakîm*. Kahire: Dâru'l-Menâr, 1947.
- Sa'dî, Ebû Ceyb. *el-Kâmûsü'l-fikhî lugaten ve istilâhen*. Dimaşk: Dâru'l-Fikr, 1988.
- Sâbık, Seyyid. *Fikhu's-sünne*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1977.
- Serahsî, Ebû Bekr Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed. *el-Mebsût*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1989.
- Semerkandî, Ebû Bekr Muhammed b. Ahmed. *Tuhfetü'l-fukahâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1984.
- Sübkî, Tâcüddîn b. Ali b. Abdülkâfi. *Tabakâtü's-şâfiyyeti'l-kübrâ*. Mısır: Dâru Hecr, 1413.

Şehrî, Ukayl b. Sâlim. *Salâtü'l-istihâre mesâilu fıkhiyye ve fevâidu terbeviyye*. Riyad: Dâru Kunûzi İşbiliyyâ, 2010.

Tahtâvî, Ahmed b. Muhammed. *Hâşiyetü't-Tahtâvî 'alâ Merâkı'l-felâh şerhu Nûri'l-îzâh*. nşr. Muhammed Abdülazîz el-Hâlidî. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.

Zehebî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed. *Mizânü'l-i'tidâl fi nakdi'r-ricâl*. thk. Muhammed Rıdvân Arkasûsî vd. Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009.